Archetype

Κινήματα στο Design: Industrial Architectural Style

Χριστίνα Ιωακειμίδου - 06/05/2026

Μια «τραχιά» αλήθεια που έγινε αισθητική

Εικόνα Εξωφύλλου: Εργοστάσιο της Volkswagen στο Wolfsburg (1938) | Πηγή: upload.wikimedia.org

Η *Βιομηχανική Αρχιτεκτονική* ξεκίνησε ως μια απόλυτη ανάγκη της στέγασης των μεγάλων εργοστασίων που ξεπήδησαν σε πολλές χώρες της Δύσης στην απαρχή της **Βιομηχανικής Επανάστασης**. Έτσι, από το 1760, νέα κτίρια έπρεπε να σχεδιαστούν για να εξυπηρετήσουν τις αναδυόμενες βιομηχανικές αυτοκρατορίες, όμως η πρόκληση ήταν σημαντική. Τα κτίρια έπρεπε να είναι ασφαλή από πυρκαγιές και να αντέχουν το βάρος των τεράστιων μηχανημάτων. Για τον λόγο αυτόν αρχικά χρησιμοποιήθηκαν υλικά όπως η πέτρα και τα τούβλα, ενώ αργότερα εντάχθηκαν στην αρχιτεκτονική πρακτική ο χυτοσίδηρος και το ατσάλι, ωστόσο δεν υπήρξε καμία πρόβλεψη ή επιθυμία κάλυψης των υλικών. Όλα ήταν φανερά, προδίδοντας στο τελικό αποτέλεσμα το γνωστό κόκκινο χρώμα των ακάλυπτων τούβλων.

Αναφορικά με τη διαμόρφωση των επιμέρους χαρακτηριστικών, τα εργοστάσια είχαν πολύ ψηλούς εσωτερικούς χώρους, στους οποίους απουσίαζαν οι διαχωριστικοί τοίχοι, κάνοντας την όλη εσωτερική διάρθρωση απέραντη. Επιπλέον, τα μεγάλα παράθυρα προσέφεραν στο εσωτερικό του κτιρίου άπλετο φως -σε μία εποχή που η παροχή ηλεκτρισμού ήταν σπάνια-, ενώ συνέβαλαν, μαζί με το μεγάλο ύψος, στην αποφυγή της συγκέντρωσης της καπνίας και της θερμότητας εντός των χώρων παραγωγής.

Murrays΄ Mills (Manchester, Ηνωμένο Βασίλειο, τέλη 1790-αρχές 1800) | Πηγή εικόνας: upload.wikimedia.org

Κατά τη **Μετα-Βιομηχανική Επανάσταση,** οι αλλαγές επανέρχονται και πάλι από την περιοχή της Μ. Βρετανίας. Η χρήση και η παραγωγή **σιδήρου** και **χάλυβα** έγινε πιο εμφανής, καθώς χρησιμοποιήθηκαν ως θεμέλια για τα βιομηχανικά κτίρια. Ο χάλυβας είναι ένα ανθεκτικό υλικό και χρησιμοποιήθηκε επίσης σε άλλους τομείς της βιομηχανίας, όπως στις υποδομές, αλλά ήταν δύσκολο να κατασκευαστεί επειδή απαιτούσε υψηλή θερμοκρασία για την τήξη του μετάλλου. Στα επόμενα χρόνια, και κυρίως από το 1850 έως και την αρχή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914), στη Μεγάλη Βρετανία υπήρξε η μεγαλύτερη αύξηση στη βιομηχανική παραγωγή. Σε αυτό συνετέλεσε και η εμφάνιση και η μεγάλη διάδοση του σιδηροδρόμου, χάρις στον οποίο μεταφέρονταν οι πρώτες ύλες και τα παράγωγα προϊόντα σε μεγάλες αποστάσεις, αλλά σε λιγότερο χρόνο. Έτσι, τα προϊόντα διαχέονταν στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α. με μεγαλύτερη ευκολία, έχοντας ως συνέπεια την αυξανόμενη παραγωγή για την κάλυψη όλο και μεγαλύτερων αναγκών. Συνεπώς, βιομηχανικά κτίρια χτίστηκαν σε μεγαλύτερη κλίμακα, για να φιλοξενήσουν μεγάλα μηχανήματα που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή τροφίμων, όπως αλευρόμυλοι και ζυθοποιεία. Με την εφαρμογή του *Νόμου περί Στέγασης, Πολεοδομίας κ.λπ.* («Housing, Town Planning, &c. Act 1909») του 1909, η βιομηχανία είχε σημαντικό αντίκτυπο στη χωροθέτηση και τη διαρρύθμιση των βιομηχανικών εγκαταστάσεων, διότι συνέχισε να εξελίσσεται ραγδαία όλα αυτά τα χρόνια. Φυσικά, από πολλά βιομηχανικά κτίρια δεν έλειπαν οι εξωτερικές διακοσμήσεις, ίσως για την υπογράμμιση της δύναμης του εκάστοτε βιομηχάνου στην τοπική κοινότητα.

Moulin Saulnier (πρώην νερόμυλος, τμήμα του εργοστασίου σοκολάτας Menier (Γαλλία, 1872) | Πηγή εικόνας: upload.wikimedia.org

Με το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η αισθητική αλλάζει και η τάση συμπαρασύρει και τα βιομηχανικά κτίρια. Με την ίδρυση της **Σχολής Bauhaus,** οι αρχιτέκτονες άρχισαν να βλέπουν την ομορφιά στη λειτουργικότητα των εργοστασίων και το ρητό *form follows function* γίνεται ο πυρήνας της νέας αρχιτεκτονικής οπτικής. Από αυτή τη στιγμή το μπετόν ή το ατσάλι δεν είναι απλώς δομικά στοιχεία των βιομηχανιών, αλλά χρησιμοποιούνται και σε κατοικίες, προσδίδοντας σε ιδιωτικούς ή δημόσιους χώρους μία «δομική καθαρότητα», ορατή μέχρι τότε στα βιομηχανικά κτίρια.

Bauhaus University (Βαϊμάρη, 1919) | Πηγή εικόνας: studydestiny.com

Ωστόσο, στη βιομηχανική αρχιτεκτονική υπάρχουν περισσότερες αλλαγές. Μεταγενέστερα σχέδια, όπως τα μονώροφα εργοστάσια της εποχής του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, έγιναν πιο διαδεδομένα λόγω της ευελιξίας, της ευκολίας κατασκευής και της καταλληλότητάς τους για τις γραμμές παραγωγής. Αυτά τα σχέδια επικεντρώθηκαν επίσης στην ευημερία των εργαζομένων, με χαρακτηριστικά όπως το φυσικό φως, ο αέρας και οι καλύτερες συνθήκες εργασίας για την ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Hoover Building (Λονδίνο, 1932-1935) | Πηγή εικόνας: upload.wikimedia.org

Loft Building και η εμπορευματοποίηση

Από τις δεκαετίες 1940-1950, η παρακμή πολλών βιομηχανιών, ιδιαίτερα στα κέντρα των πόλεων, ή η μεταφορά τους στα προάστια των πόλεων φέρνει την ερήμωση των μεγάλων βιομηχανικών μπλοκς. Τα κτίρια όμως δεν εγκαταλείπονται πλήρως, αλλά αλλάζουν μορφή. Καλλιτέχνες άρχισαν να νοικιάζουν αυτούς τους άδειους χώρους παράνομα, χρησιμοποιώντας τους ως στούντιο και κατοικίες ταυτόχρονα. Επειδή δεν είχαν χρήματα για ανακαινίσεις, άφησαν τους τοίχους με τα τούβλα και τους σωλήνες όπως ήταν. Αυτό που ξεκίνησε από καθαρή οικονομική δυσχέρεια, έγινε σύντομα το σύμβολο του μποέμ και του εναλλακτικού, καθορίζοντας μία ολόκληρη αισθητική που σήμερα όλοι την αναγνωρίζουν ακόμα και στο πιο μικρό καφέ της πόλης.

Loft στη Νέα Υόρκη | Πηγή εικόνας: edition.cnn.com

Από το 1990, η αισθητική αυτή ξεπέρασε τα στενά όρια των παλιών βιομηχανικών περιοχών των πόλεων και των φτωχών μποέμ καλλιτεχνών και εμπορευματοποιήθηκε, εντασσόμενη παντού. Πλέον, βλέπουμε το **industrial/urban style**, όπως το αποκαλούμε σήμερα, σε καφέ, γκαλερί, ακόμα και σε πολυτελείς κατοικίες και διαμερίσματα των μεγάλων αστικών κέντρων, όπου οι σωληνώσεις και τα δομικά υλικά είναι ορατά, ενώ η αισθητική τού «φθαρμένου» έγινε το κύριο χαρακτηριστικό της διακόσμησης.

Thessaloniki Toms Flagship Store & Café (Θεσσαλονίκη) | Πηγή εικόνας: thegreekfoundation.com

Σήμερα

Το industrial θεωρείται ένα διαχρονικό στυλ που συνδυάζει την ιστορία του κτιρίου με τη σύγχρονη άνεση. Πλέον, ακόμα και καινούρια κτίρια χτίζονται έτσι ώστε να φαίνονται παλιά και βιομηχανικά. Αντίθετα με άλλα στυλ που έρχονται και παρέρχονται, το βιομηχανικό στυλ αντέχει, γιατί έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Αρχικά, είναι ειλικρινές, αφού δεν προσπαθεί να δείξει κάτι που δεν είναι. Όλα είναι ορατά, στη διάθεση του επισκέπτη να αποφασίσει αν συμφωνεί ή όχι με την όλη αισθητική. Επιπλέον, είναι βιώσιμο, διότι ενθαρρύνει την επανάχρηση παλιών υλικών και κτιρίων αντί για την κατεδάφισή τους, κάτι που το καθιστά ευέλικτο. Ταιριάζει με τα πάντα, από μια παλιά δερμάτινη πολυθρόνα μέχρι έναν υπερσύγχρονο υπολογιστή.

Τι γίνεται, όμως, με τα παλιά εργοστάσια που είναι ερημωμένα και ετοιμόρροπα; Όλο και περισσότεροι Δήμοι στην Ευρώπη προσπαθούν να επαναχρησιμοποιήσουν τα παλιά κτίρια των εργοστασίων, είτε για την παροχή οικονομικής στέγασης είτε με την επαναλειτουργία τους ως χώρους πολιτισμού και συναθροίσεων. Παραδείγματα τέτοιων πρωτοβουλιών μπορούμε να αναφέρουμε και στην Ελλάδα, με τα ΦΙΞ της Αθήνας και (σύντομα ελπίζουμε) της Θεσσαλονίκης να επαναλειτουργούν σε άλλο πλαίσιο, δίνοντας ζωή σε κτιριακά συγκροτήματα που αποτελούν μνημεία και μέρος της Ιστορίας των πόλεων. Ευελπιστούμε ότι παρόμοιες πρωτοβουλίες θα δούμε και από άλλους Δήμους της Ελλάδας, όπου οι πολλές καπναποθήκες στα κέντρα των πόλεων αποτελούν ορόσημα μιας ακμάζουσας βιοτεχνικής και βιομηχανικής παράδοσης, που τώρα ρημάζει.

Καπναποθήκη Μπαστερλή Κιολή Χότζα στην Καβάλα | Πηγή εικόνας: visitkavala.gr

Πηγές/ Further reading

Industrial architecture. Από: en.wikipedia.org.

Historic England: Industrial Buildings. Από: historicengland.org.uk.

Καπναποθήκες. Από: visitkavala.gr.

Η ιστορία του θρυλικού ΦΙΞ στη Θεσσαλονίκη και το ένδοξο παρελθόν της ζυθοποιίας που τριπλασίασε την κατανάλωση μπύρας. Από: biscotto.gr.

Το Κτήριο ΦΙΞ. Από: emst.gr.